

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

О.Б. ОРОС, Д.М. АФАНАСЬЄВ

СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ

**Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації
самостійної роботи студентів спеціальності
054 «Соціологія»**

Ужгород 2021

Орос О.Б., Афанасьєв Д.М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи студентів спеціальності 054 «Соціологія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 22 с.

Методичні рекомендації розроблені з метою ознайомлення майбутніх фахівців із соціології із структурою та змістом дисципліни «Соціологія політики», надання їм конкретної методичної допомоги під час аудиторних навчальних занять, науково-пошукової та дослідницької роботи, самостійної підготовки. Дані методичні вказівки передбачають різні варіанти самостійного пошуку знань та індивідуального опрацювання матеріалу студентами. Методичні матеріали містять вступ, вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи, перелік тем для самостійного вивчення та індивідуальної роботи, а також список рекомендованої літератури. Методичні вказівки адресовано викладачам та студентам спеціальності «Соціологія».

Автор:

Орос О.Б., кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

Афанасьєв Д.М. кандидат соціологічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

Рецензенти:

Шандор Ф.Ф., доктор філософських наук, завідувач кафедри соціології та соціальної роботи ДВНЗ «УжНУ»

Остапець Ю.О., доктор політичних наук, декан факультету суспільних наук ДВНЗ «УжНУ»

Рекомендовано до друку:

*засіданням кафедри соціології та соціальної роботи
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол № 1 від 31.08.2021 р.)*

*методичною комісією факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(протокол №1 від 01.09.2021 р.)*

© Орос О.Б., 2021

© Афанасьєв Д.М., 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
I. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І СРС	5
1.1. Методичні рекомендації до виконання практичних занять.....	5
1.2. Пошуково аналітична робота.....	6
1.3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи студентів	7
1.4. Забезпечення підготовки до поточних аудиторних занять.....	10
II. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗНАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ І ЗАВДАННЯ ДО НИХ.....	12
2.1. Методичні рекомендації до виконання практичних занять.....	12
2.2. Матеріали для забезпечення і організації індивідуальної роботи студентів.....	14
2.3. Зразок варіанту контрольної роботи	15
III. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	16
IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ПІДСУМКОВОГО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ	18
4.1. Перелік питань, що виносяться на підсумковий та модульний контроль	18
4.2. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи	19
4.3. Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю	20
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	22

ПЕРЕДМОВА

Метою викладання навчальної дисципліни «Соціологія політики» є формування у студентів системи соціологічних знань щодо тенденцій розвитку та функціонування політичної сфери суспільства у взаємозв'язку та взаємозалежності з іншими суспільними сферами.

Головними завданнями дисципліни є оволодіння та подальше вільне оперування професійною термінологією, використовуваною в даній сфері практичної діяльності; дати студентам глибокі теоретичні знання в галузі соціології політики як самостійної галузі соціологічної науки, виявити її специфічні риси та предмет дослідження; розкрити найактуальніші проблеми соціології політики, поняття, закони, що безпосередньо пов'язані з перетворенням та реструктуруванням українського суспільства; сприяти формуванню соціально-політичного мислення, розумінню специфіки соціально-політичного підходу до аналізу соціальних процесів та явищ, соціально-політичної культури.

I. МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І СРС

1.1. Методичні рекомендації до виконання практичних занять

Мета практичних занять полягає у закріпленні і поглибленні набутих теоретичних знань студентів, опануванні навичками їх застосування при вирішенні конкретних процесуальних ситуативних питань, контролі за засвоєнням матеріалу, стимулюванні самостійної роботи щодо засвоєння основних положень та вивчення специфіки соціальної роботи.

Основою для підготовки до практичних занять є методичні матеріали з дисципліни. Тематичним планом передбачено проведення практичних занять з основних тем дисципліни. На практичних заняттях використовуються різні форми та методи контролю знань студентів: усне опитування, дискусія, реферативні повідомлення та їх обговорення, вирішення практичних завдань, тестовий контроль.

Практичні заняття можуть проходити в різних формах: співбесіда, доповідь, реферативна доповідь, дискусія, колоквиум, рольові ігри, презентації та ін.

Продуктивними і раціональними формами заняття є співбесіда та дискусія. Вони дають можливість обговорити питання з багатьох сторін і залучити до обговорення максимальну кількість студентів, допомагають розвивати мислення та мову, сприяють засвоєнню матеріалу.

Студент, беручи участь у практичному занятті, семінарі, при обговоренні того чи іншого питання повинен:

- чітко формулювати основні теоретичні положення;
- обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження;
- давати повну і стислу відповідь на поставлене запитання;
- доповнювати доповідача тощо.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати необхідну літературу (підручники, навчальні посібники, наукову та спеціальну літературу). Перевірку засвоєння своїх знань студенти здійснюють за допомогою питань для самоконтролю.

Кращій підготовці до практичних занять сприятиме використання різних технічних засобів та технологій (комп'ютер, відеотехніка, мережа Internet, інформаційні банки даних). Найзручніше у навчальному процесі використовувати комп'ютер, він допомагає здійснювати пошук і систематизацію необхідної інформації, мінімізує витрати часу на такі дії, оптимізує самостійну роботу студентів, надає доробкам студентів закінченого і естетичного вигляду.

Загальні вимоги до учасників семінарського заняття:

- обов'язково прочитати текст першоджерела та рекомендовану додаткову літературу;
- підготуватися до виступу з кожного питання плану семінару;
- підготувати відповіді на запитання, наведені під кожним із пунктів плану заняття;
- рекомендовано виступати не з місця, а перед усією аудиторією;
- викладати думки своїми словами, а не завченими фразами, формулюваннями;
- будувати виступ згідно з планом, користуючись конспектом лише в разі цитування першоджерел;
- враховувати, що кожен виступ має складатися з трьох частин: вступу, основної частини і висновку;
- вільно триматися перед аудиторією, грамотно і переконливо говорити;
- кожен студент бере участь в обговоренні всіх питань семінару;
- після відповіді товариша вміти прокоментувати основне положення проблеми, задати йому додаткове запитання;
- формулювання своєї позиції розпочинати словами „я стверджую, що...“, „я вважаю, що...“, „моя позиція з цього питання така...“;
- для підтвердження або ж спростування тієї чи іншої тези наводити аргументи (цитати з тексту першоджерела, або думки, істинність яких обґрунтована).

Тести. Особливим способом контролю знань студентів є тестове опитування. Особливість роботи при підготовці до тестового контролю полягає у тому, що позитивне виконання тестових завдань потребує точних знань, доброї пам'яті, а у певних випадках – розвитку інтуїтивного мислення, оскільки під час тестування заборонено користуватися будь-якими джерелами.

Тестове завдання складається з одного питання і декількох відповідей, серед яких одна чи кілька правильних. Студент повинен вказати на правильні відповіді. У кінці заняття викладач робить висновок щодо рівня підготовки студентів до заняття, відзначає позитивні і негативні сторони відповідей, аналізує їх та ставить завдання на наступне заняття.

1.2. Пошуково аналітична робота

Пошуково-аналітична робота є складовою СРС і полягає у проведенні самостійного пошуку джерел науково-теоретичного і практичного характеру з тем дисципліни «Професійне спілкування у соціальній роботі», що дозволяє глибше і детальніше опанувати всі питання, визначені тематичним планом.

Пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою. Робота із каталогами бібліотек. Для належної підготовки фахівця вивчення тієї чи іншої психологічної дисципліни тільки за допомогою конспекту лекцій та навчальних посібників, підручників є недостатнім. Тому студентам вкрай необхідно опрацювати першоджерела, наукову і спеціальну літературу.

Для отримання необхідної літератури студент зобов'язаний розпочати її пошук у бібліотеці. Якщо у методичному комплексі наводиться список додаткової літератури з усіма необхідними реквізитами (автор, назва джерела, місце та рік видання), то необхідно звернутися до алфавітного каталогу бібліотеки та знайти у ньому картку із необхідним джерелом і бібліотечним шифром. Якщо ж студент проводить наукове дослідження обраної проблеми, готує наукову доповідь, виступ на конференцію і йому не відомі реквізити джерела або саме джерело, то необхідно звернутися до систематичного бібліотечного каталогу. В цьому випадку завдання студента зводиться до пошуку необхідної галузі (підгалузі) соціальної роботи та психології і в її межах знайти картку з необхідним джерелом та бібліотечним шифром.

В подальшому студент повинен оформити за встановленим зразком бібліотечне замовлення на літературу (внести шифр знайденого джерела та усі необхідні реквізити).

Робота із комп'ютерними інформаційними системами. Великий обсяг необхідної навчально-методичної та наукової інформації містить у собі мережа Internet, яка може бути використана студентами у підготовці до занять, написанні доповідей, рефератів, курсових робіт та ін.

Активне і раціональне використання засобів технічного забезпечення і новітніх технологій сприятиме ефективній підготовці до навчальних занять, розширенню і поглибленню знань.

1.3. Методичні вказівки до виконання самостійної роботи студентів

З урахуванням змісту, цілей та завдань, що вирішуються у процесі СРС з дисципліни «Професійне спілкування у соціальній роботі», вирізняються два її основних види:

I – СРС, що забезпечує підготовку до поточних аудиторних занять і вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання;

II – пошуково-аналітична робота.

Види та форми СРС	Форма контролю та звітності
<i>I. Підготовка до поточних аудиторних занять</i>	
1.1. Опрацювання прослуханого	1.1. Активна участь у різних видах

лекційного матеріалу, обов'язкових та додаткових літературних джерел	аудиторних занять
1.2. Вивчення окремих тем або питань, передбачених для самостійного опрацювання	1.2. Перевірка правильності виконаних завдань під час консультацій та аудиторних занять
1.3. Виконання домашніх завдань, написання рефератів, підготовка доповідей	1.3. Перевірка правильності виконання завдань, написання рефератів, заслуховування доповідей
1.4. Виконання та письмове оформлення завдань, тестів	1.4. Перевірка правильності виконання завдань і тестів під час аудиторних занять та консультацій
1.5. Підготовка до колоквиумів	1.5. Участь у колоквиумах
1.6. Підготовка до практичних, практичних занять	1.6. Активна участь у практичних, практичних заняттях
1.7. Підготовка до контрольних заходів (контрольних робіт) та інших форм поточного контролю	1.7. Написання та перевірка контрольної роботи, тестування тощо
1.8. Підготовка до підсумкового (семестрового) контролю	1.8. Перевірка екзаменаційних робіт
1.9. Підготовка до виконання комплексної контрольної роботи (ККР)	1.9. Виконання ККР
1.10. Підготовка до виконання ректорської контрольної роботи (РКР)	1.10. Виконання РКР
<i>II. Пошуково-аналітична робота</i>	
2.1. Пошук та огляд літературних джерел за заданою проблематикою	2.1. Доповідь за підготовленими матеріалами та їх оцінювання на аудиторних заняттях
2.2. Аналітичний розгляд наукових публікацій	2.2. Доповідь та обговорення результатів виконаної роботи під час аудиторних занять
2.3. Аналіз конкретних практичних ситуацій, підготовка до участі у ділових, кейсових іграх, виконання ситуаційних вправ і т. п.	2.3. Участь у ділових, кейсових іграх, виконання ситуаційних вправ тощо
2.4. Практикум з навчальної дисципліни з використанням комп'ютерного програмного забезпечення	2.4. Перевірка правильності виконання завдань

Для реалізації СРС у процесі вивчення навчальної дисципліни студенти виконують завдання різних типів і рівнів складності. Студенту пропонуються типи завдань, які передбачають отримання матеріального результату.

Перший рівень СРС забезпечує засвоєння предметних знань, основних понять та термінів, видів та способів діяльності, формування навичок, умінь, але не передбачає самостійного застосування набутого.

Другий рівень СРС формує певні навички та вміння самостійно застосовувати засвоєні знання для виконання певних завдань:

- виконання вправ, тестів, розв'язання правничих ситуацій за лекційними матеріалами теми;
- підготовка контрольних запитань для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу теми;
- узагальнення теоретичних матеріалів за допомогою опорно-інформаційних схем;
- підготовка письмових робіт аналітичного характеру за тематичними матеріалами (рефератів, роз'яснень, консультацій) тощо.

Третій рівень передбачає самостійний інформаційний пошук, прийняття самостійних рішень та творчий рівень застосування набутих знань, навичок, умінь:

- підготовка тез доповіді, пропозицій. Перевага надається завданням, які забезпечують алгоритмічно-дійовий та творчий рівень засвоєння знань, серед яких: завдання на вміння розв'язувати задачі; аналізувати ситуації, випадки. Факт виконання таких завдань свідчить про прагнення студентів до самореалізації та професійної рефлексії в процесі навчання.

У процесі самостійної підготовки до практичних занять студенти повинні опрацювати прослуханий лекційний матеріал, всебічно розглянути зміст питань, що виносяться на заняття, опрацювати навчальну літературу, опрацювати питання, які винесені на самостійне вивчення. Перевірку засвоєння знань студенти здійснюють за допомогою контрольних питань для опрацювання лекційного матеріалу і підготовки до практичних занять, які охоплюють основні положення, що підлягають засвоєнню студентами відповідно до кожної теми дисципліни «Соціальна робота».

Кожна тема, яка виносяться на самостійне вивчення, передбачає кілька практичних і тестових завдань.

Практичні завдання включають в себе підготовку до тематичних колоквиумів, написання рефератів та доповідей за заданими темами, задачі й тестові завдання.

Окрему увагу слід приділити засвоєнню рекомендованої основної та додаткової літератури за кожною темою.

Одним із важливих засобів у засвоєнні знань є написання рефератів. Написання реферату повинне починатись із складання продуманого змісту, який складається зі вступу, 2–3 розділів, які можуть ділитись на підрозділи. У вступі визначається мета і завдання, об'єкт і предмет дослідження, практичне і теоретичне значення теми.

В основній частині розкривається зміст досліджуваної проблеми.

Робота повинна завершуватись висновками, в яких викладаються основні результати дослідження.

Важливим засобом у засвоєнні знань студентами є вирішення ситуаційних задач, яке повинно носити творчий, аналітичний та самостійний характер з детальним обґрунтуванням рішень.

1.4. Забезпечення підготовки до поточних аудиторних занять

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни, а саме: підручниками, навчальними та методичними посібниками, конспектами лекцій, практикумами, методичними вказівками тощо.

Зміст СРС з конкретної дисципліни може складатися з таких видів:

- уважне слухання і конспектування лекцій;
- підготовка до аудиторних занять (лекцій, практичних);
- виконання практичних завдань протягом семестру;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни згідно з навчально-тематичним планом, оформлення звіту про самостійну роботу;
- реферування, анотування рекомендованої літератури;
- формулювання висновків і підсумків;
- відповіді на запитання і самостійне формулювання запитань до навчальної теми;
- заповнення таблиць, креслення структурно-логічних схем;
- складання термінологічних словників;
- підготовка до усіх видів контролю, в тому числі до модульних і комплексних, ректорських контрольних робіт;
- інші види діяльності, що ініціюються університетом, факультетом, кафедрою й органами студентського самоврядування.

Опрацювання лекційного матеріалу. Важливу роль у СРС відіграють лекції. Вони слугують тим підґрунтям та інструментом, що спрямовують студентів до найраціональнішого вивчення навчальної дисципліни, дають йому знання в обсязі, необхідному для подальшого поглибленого вивчення навчальної дисципліни, роз'яснюють найскладніші поняття та положення навчальної дисципліни. Плідна робота студентів на лекціях є запорукою подальшого успішного оволодіння тим необхідним масивом знань, що

сприятиме формуванню із студента фахівця з необхідним рівнем знань та навичок. На початку лекції, як правило, викладач оголошує її тему, план проведення та необхідну навчальну літературу і нормативно-правові джерела на наукову і спеціальну літературу він також посилається у ході лекції. Тому студенти повинні уважно слухати викладача, аналізувати отримувану інформацію, а також конспектувати найважливіші та необхідні масиви інформації. Наприкінці лекції можна поставити викладачеві запитання, отримати роз'яснення незрозумілих положень. Належне ведення конспекту забезпечить збереження необхідної інформації, яку у будь-який час можна буде проаналізувати.

II. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗНАНЯТЬ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ І ЗАВДАННЯ ДО НИХ

2.1. Методичні рекомендації до виконання практичних занять

Тема 1. Теоретичні та методологічні аспекти соціології політики

1. Становлення соціології політики як окремої галузі соціологічного знання.
2. Предмет соціології політики.
3. Категорії політичної соціології:
4. Методи політичної соціології.
5. Завданням політичної соціології.
6. Функції політичної соціології.

Тема 2. Соціологія соціальної системи, суспільства, держави та суспільного порядку

1. Соціологія соціальних систем та суспільства.
2. Визначення соціальної системи у широкому та вузькому значенні.
3. Соціологія держави.
4. Концепції походження держави.
5. Політична система суспільства.
6. Поняття суспільного порядку: насильство, інститути та організації.
7. Порядки обмеженого доступу, порядки відкритого доступу.
8. Чинники короткочасної стабільності.
9. Чинники довгочасної стабільності: адаптивна ефективність.
10. Необхідні передумови переходу до відкритої системи.

Тема 3. Політика як соціальний феномен

1. Визначення політики як суспільного явища.
2. Етимологія терміну «політика». Визначення політики з точки зору її функціональності та сприйняття на побутовому рівні.
3. Походження та значення політики.
4. Значення та специфіка політики з точки зору М.Вебера.
5. Призначення політики.
6. Регулювання соціальних взаємодій, функція соціального примусу.

Тема 4. Соціологія влади

1. Визначення поняття «влади».
2. Проблема розуміння та трактування влади як соціального феномену.
3. Характеристика влади. Традиційна, революційна та відкрита влада.
4. Різні підходи до визначення влади.

5. Концепції природи влади: біологічна, психологічна, раціоналістична, ірраціональна, соціокультурна, теологічна.
6. Структура влади. Джерела влади.
7. Владні відносини та їх види.

Тема 5. Соціальні нерівності та стратифікація політичного простору

1. Феномен соціальної нерівності та стратифікації в соціологічній теорії.
2. Основні стратифікаційні теорії та їх критерії.
3. Стратифікаційна модель П. Сорокіна.
4. Політичний підхід стратифікації у працях Л. Гумпловича, Г. Моски, В. Парето, М. Вебера.
5. Структурування соціального простору. Соціальний простір в концепції Н. Бурдьє.
6. Автономний простір політики.

Тема 6. Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів.

1. Основні соціологічні підходи до аналізу політичних еліт: Класичні теорії еліт, демократичний елітизм, елітний плюралізм, критичні теорії еліт.
2. Характеристика елітних взаємодій.
3. Модель елітної конфігурації Д.Хеглі.
4. Специфіка елітної диференціації, ключові аспекти елітної циркуляції.
5. Тенденції розвитку сучасних політичних партій та рухів.

Тема 7. Соціологія політичної поведінки та електоральна соціологія

1. Сутність та основні підходи політичної та електоральної поведінки.
2. Політична участь як особлива сфера політичної діяльності людини.
3. Види традиційної політичної участі.
4. Політична компетентність та політична активність.
5. Особливості різних підходів до розуміння політичної поведінки.
6. Основні соціологічні теорії електоральної поведінки.

Тема 8. Політичний аналіз та прогнозування

1. Соціологічні засади політичного аналізу.
2. Вплив соціологічної інформації на прийняття політичного рішення.
3. Методи та інструменти політичного прогнозування: соціологічний аспект.
4. Типологія прогнозів за часовими параметрами.
5. Пошукові і нормативні прогнози.

2.2. Матеріали для забезпечення і організації індивідуальної роботи студентів

В межах змістових модулів індивідуальна робота може передбачати:

1. Написання реферату (обсягом 10-12 сторінок, структурованим за планом, з використанням наведеного списку літератури).

Реферат. Важливим засобом у засвоєнні знань є написання рефератів та виголошення реферативної доповіді. Тематика рефератів пропонується за визначеними темами практичних занять та СРС. Мета реферативної доповіді полягає у засвоєнні студентами основних аспектів розкритої у реферативному дослідженні теми, формуванні запитань, проведенні дискусії. На практичному занятті рекомендується обговорювати не більше двох рефератів.

Вимоги до реферату: обсяг – 10-12 аркушів формату А4; структура – вступ, основна частина, висновок, список використаних джерел.

У вступі розкривається актуальність теми, визначається мета, в основній частині містяться основні положення дослідження, що розкривають тему, у висновку викладаються основні положення та пропозиції автора, що впливають із розгляду теми. Реферативна доповідь та участь в її обговоренні можуть бути предметом окремого оцінювання викладачем або враховуватись ним при оцінці інших форм контролю.

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Сучасний етап розвитку соціології політики
2. Методи соціології політики
3. Особистість і політична влада
4. Електоральна поведінка
5. Прогнозування в політиці
6. Політичні технології
7. Політичний конфлікт
8. Політичний лобізм
9. Бюрократія як суспільний феномен
10. Насильство та насильницькі конфлікти
11. Специфіка та сутність сучасної політичної еліти України
12. Політичні партії України: соціологічний аналіз
13. Кількісні методи в соціології політики
14. Якісні методи в соціології політики
15. Механізми реалізації влади

2.3. Зразок варіанту контрольної роботи

Теоретичні питання

1. Владні відносини та їх види
2. Значення політики у сучасному суспільному житті
3. Характеристика сучасних еліт: соціологічний вимір

Тести

1. До кількісних методів соціології політики належать :
 - а. переконання, комунікація, наслідування, шантаж;
 - б. інтерв'ю, опитування, контент-аналіз;
 - в. анкетування, екзитпул, опитування;
 - г. психічне зараження, довіра, маніпулювання, переконання.
2. Системи відкритого доступу це:
 - а. Сукупність соціальних груп, фрагментованих спільнот;
 - б. Розподіл інтересів в системі домінуючої коаліції;
 - в. Відкрита конкуренція, яка забезпечується стабільним устроєм;
 - г. Створення пільгових умов для ключових політичних партій.
3. Сутність політичної влади визначається:
 - а. Примусом, силою та насильством, добровільним підпорядкуванням та легітимністю;
 - б. вертикальними та горизонтальними політичними зв'язками;
 - в. соціальною та політичною владою.
4. Єдиним джерелом права на насильство, на думку М.Вебера є :
 - а. Політична система;
 - б. Правляча партія;
 - в. Держава;
 - г. Армія
5. До суб'єктів влади відносять:
 - а. аномічну владу;
 - б. індивіда, організацію, суспільство;
 - в. контроль, координацію, мобілізацію;
 - г. інституалізовану владу.

III. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання результатів навчання та методами демонстрування з навчальної дисципліни є:

- поточний контроль – здійснюється для всіх видів аудиторних занять під час їх проведення. Метою поточного контролю є визначення рівня досягнень дисциплінарних результатів навчання студента за певним розділом (темою) робочої програми дисципліни, практичними заняттями, самостійною роботою;
- проміжний (модульний) контроль має на меті оцінювання знань, умінь та практичних навичок студента, набутих під час засвоєння теоретичного і практичного матеріалу після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни;
- підсумковий контроль передбачає комплексне оцінювання рівня сформованості результатів навчання з дисципліни.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: самостійна робота, тестові завдання, реферат, доповідь з презентацією, аналіз конкретних психолого-педагогічних ситуацій.

Знання, вміння та навички студентів оцінюються через визначення якості виконання конкретизованих завдань. Кількісна оцінка певного поточного контролю за конкретним видом навчального заняття визначається як сума балів за окремі види навчальної роботи. Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за результатами поточного контролю протягом одного модуля – 50.

Форма модульного контролю: контрольна робота. Передбачає розкриття теоретичних питань і розв'язування тестових завдань. Кожне завдання модульної контрольної роботи (3 теоретичні і 5 тестових завдань) оцінюється окремо. Загальна оцінка розраховується як сума оцінок: теоретична частина – 40 балів (10 балів перше питання та по 15 наступні 2 теоретичні питання); кожне тестове завдання оцінюється в 2 бали (разом за контрольну – 50 балів). Підсумкова оцінка за кожний модуль складається із суми балів за поточне оцінювання і результату модульної контрольної роботи (максимальна оцінка – 100 балів).

Форма підсумкового семестрового контролю: залік в усно-письмовій формі.

Результат підсумкового контролю визначається як середньоарифметичне значення двох модулів. Якщо студент погоджується з набраною кількістю балів, ця оцінка може бути виставлена в екзаменаційну відомість. Якщо студент не отримав достатньої кількості балів (менше 60) або не погоджується з підсумковою оцінкою, то він складає залік в усній формі. Максимальна оцінка на заліку – 100 балів.

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ МОДУЛЬНОЇ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ ТА ПІДСУМКОВОГО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ

4.1. Перелік питань, що виносяться на підсумковий та модульний контроль

1. Теоретичні та методологічні аспекти соціології політики.
2. Становлення соціології політики як окремої галузі соціологічного знання.
3. Предмет соціології політики.
4. Категорії політичної соціології.
5. Ключові поняття – категорії “Суспільство”, “Політика”, “Соціально-політичні дії та відношення”.
6. Методи політичної соціології.
7. Завданням політичної соціології.
8. Функції політичної соціології: Світоглядна, пізнавальна, виховна, практично-політична.
10. Соціологія соціальних систем та суспільства.
11. Визначення соціальної системи у широкому значення (надіндивідуальна духовна реальність (Е. Дюркгейм).
12. Взаємодія людей, які є продуктом соціальних дій, тобто орієнтованих на інших людей (М. Вебер).
13. Сукупність відносин та зв'язків між людьми у процесі їх спільної діяльності (К. Маркс).
14. Соціологія держави.
15. Концепції походження держави.
16. Політична система суспільства.
17. Поняття суспільного порядку: насильство, інститути та організації.
18. Порядки обмеженого доступу, порядки відкритого доступу.
19. Чинники короточасної стабільності.
20. Чинники довгочасної стабільності: адаптивна ефективність.
21. Необхідні передумови переходу до відкритої системи.
22. Політика як соціальний феномен
23. Походження та значення політики.
24. Значення та специфіка політики з точки зору М.Вебера.
25. Призначення політики. Регулювання соціальних взаємодій, функція соціального примусу.
26. Соціологія влади
27. Проблема розуміння та трактування влади як соціального феномену.
28. Різні підходи до визначення влади.
29. Позитивістсько-соціологічний підхід до визначення влади (М. Вебер).

30. Концепції природи влади: біологічна, психологічна, раціоналістична, ірраціональна, соціокультурна, теологічна.
31. Структура влади. Джерела влади.
32. Владні відносини та їх види.
33. Соціальні нерівності та стратифікація політичного простору.
34. Феномен соціальної нерівності та стратифікації в соціологічній теорії.
35. Основні стратифікаційні теорії та їх критерії
36. Структурування соціального простору.
37. Соціальний простір в концепції Н. Бурдьє. Автономний простір політики.
38. Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів.
39. Основні соціологічні підходи до аналізу політичних еліт.
40. Характеристика елітних взаємодій.
41. Специфіка елітної диференціації, ключові аспекти елітної циркуляції.
42. Тенденції розвитку сучасних політичних партій та рухів.
43. Соціологія політичної поведінки та електоральна соціологія
44. Сутність та основні підходи політичної та електоральної поведінки.
45. Політична участь як особлива сфера політичної діяльності людини.
46. Види традиційної політичної участі.
47. Політична компетентність та політична активність.
48. Особливості різних підходів до розуміння політичної поведінки.
49. Основні соціологічні теорії електоральної поведінки.
50. Політичний аналіз та прогнозування.
51. Соціологічні засади політичного аналізу.
52. Вплив соціологічної інформації на прийняття політичного рішення.
53. Методи та інструменти політичного прогнозування: соціологічний аспект.
54. Типологія прогнозів за часовими параметрами.

4.2. Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (максимальна кількість за 1 завдання – 10 балів):

0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 1 – 3 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань; 4 – 6 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні статистичні показники, але здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не

користується необхідною літературою; 7 – 9 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 10 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання теоретичних завдань на модульній контрольній роботі (максимальна кількість за 1 завдання – 15 балів)

0 – студент не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити; 1 – 5 балів – студент не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань; 6 – 9 балів – студент відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні статистичні показники, але здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою; 10 – 14 балів – студент достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, послуговується науковою термінологією, але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації; 15 балів – студент у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією.

Критерії оцінювання стандартизованих тестових завдань (максимальна кількість за 1 завдання – 2 балів):

0 – студент невірно розв'язав тестове завдання; 2 – студент правильно розв'язав тестове завдання

4.3. Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни «Професійне спілкування в соціальній роботі» здійснюється в усно-письмовій формі за екзаменаційними білетами. Екзаменаційний білет складається з п'яти завдань, що носять стереотипний (3 завдання по 20 балів), тестові завдання (5 завдань по 2 бали) та евристичний характер (1 завдання – 30 балів).

Критерії оцінки стереотипного завдання (максимальна кількість за 1 завдання – 20 балів):

0 балів – студент не розуміє змісту практичного завдання; 1 – 5 бали – розв’язання завдання містить лише формули розрахунків або деякі елементи з окремих тем дисципліни; 6 – 10 балів – завдання вирішено неправильно, але деякі розрахунки відповідають ситуації, що розглядається в завданні; 11 – 15 балів – завдання вирішено частково правильно, висновки носять поверховий характер; 16 – 19 балів – завдання вирішено правильно, у розв’язанні використано весь необхідний статистичний інструментарій, наведені пояснення до розрахунків, зроблені аргументовані висновки, але мають місце деякі неточності в обґрунтуванні відповіді або висновків; 20 балів – завдання виконано бездоганно, якісно оформлено, наведена доцільність використання того чи іншого статистичного інструментарію в аналізі запропонованої ситуації, за результатами розрахунків зроблені аргументований аналітичний висновок та узагальнення.

Критерії оцінювання тестових завдань (максимальна кількість за 1 завдання – 2 балів):

0 – студент невірно розв’язав тестове завдання; 2 – студент правильно розв’язав тестове завдання

Критерії оцінки евристичного завдання (максимальна кількість за 1 завдання – 30 балів):

0 балів – студент не розуміє змісту практичного завдання; 1 – 6 бали – вирішення завдання містить лише формули розрахунків, що не відповідають ситуації, яка розглядається; 7 – 12 балів – завдання вирішено неправильно, але деякі розрахунки відповідають ситуації, що розглядається; 13 – 18 балів – завдання виконано частково правильно, наведена доцільність використання деякого статистичного інструментарію в аналізі запропонованої ситуації, висновки носять поверховий характер; 19 – 24 балів – завдання виконано частково правильно, якісно оформлено, наведена доцільність використання того чи іншого статистичного інструментарію в аналізі запропонованої ситуації, але за результатами розрахунків зроблені не повні аналітичні висновки і мають місце три неточності у розрахунках; 25 – 29 балів – завдання виконано правильно, якісно оформлено, наведена доцільність використання того чи іншого статистичного інструментарію в аналізі запропонованої ситуації, але за результатами розрахунків зроблені не повні аналітичні висновки і має місце одна неточність у розрахунках; 30 балів – завдання виконано бездоганно, без жодної помилки, якісно оформлено, наведена доцільність використання того чи іншого статистичного інструментарію в аналізі запропонованої ситуації, за результатами розрахунків зроблені аргументовані аналітичні висновки та узагальнення.

Рекомендовані джерела інформації

1. Барматова С.П. Політична соціологія: курс лекцій. К.: Аналітичний центр вивчення суспільства, 2003. 252 с.
2. Влада і суспільство: діалог через громадські ради: монографія Шайгородський Ю. Ж., Андрійчук Т. С., Дідух А. Я. [та ін.]; за заг. ред. Шайгородського Ю. Ж. К. : ПАЛИВОДА А. В., 2011. 148 с.
3. Головатий М. Ф. Соціологія політики: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: МАУП, 2003. 504 с. Бібліогр.: с. 491–501.
4. Гончарук-Чолач Т. В., Джугла Н.В. Політична соціологія: навчальний посібник. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка ТНЕУ», 2018. 250 с.
5. Основи політичної соціології : навчальний посібник для студентів соціогуманітарних спеціальностей / М. А. Безносов, Т. М. Дублікаш, А. Д. Литовченко та ін. Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 252 с.
6. Соціологія політики. Куценко О.Д. Спеціальні та галузеві соціології: Навч.посібник. 2-е вид. Пилипенко В.Є., Попова І.М., інші. К.: Фоліант, 2007 (2003). Р.3. С. 52 – 87.
7. Соціологія політики. Енциклопедичний словник. Авт.-упоряд.: В.А. Полторак, О.В. Петров, А.В. Толстоухов. К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2009. 442 с.
8. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / Авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 440 с.
9. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем: Навч. посібник. К.: Тріада плюс, 2004. 528 с.